

CATALOGUL
DOCUMENTELOR MOLDOVE-
NEȘTI
DIN
ARHIVA ISTORICĂ CENTRALĂ
A STATULUI * vol. III,
1653—1675, 692 p.,
București, 1968

Continuând activitatea pe linia valorificării izvoarelor documentare ale istoriei patriei, Direcția generală a Arhivelor Statului a publicat, alături de alte instrumente de informare științifică, *Catalogul documentelor moldovenești*, vol. III, care evidențiază tematic 2518 rezumate, regeste și mențiuni de pe diferite documente din perioada anilor 1653—1675.

Din multitudinea de probleme care largesc baza documentară a cunoașterii istoriei acestei perioade, menționăm o serie de aspecte privind mijloacele și căile prin care țărâna era depozitată de pământ în scopul extinderii domeniilor feudale; forme de exploatare a țărânilor; aspecte ale luptei de clasă (fuga de pe moși sau răscoală); începuturile reglementării obligărilor de clasă; acțiuni pentru răscumpărarea din robie ca urmare a războaielor și incursiunilor oștilor străine; dezvoltarea învățămîntului; relații cu țările vecine. Aceste informații documentare, pe punctele de vedere pe care le impun, permit să se tragă o serie de concluzii cu privire la situația economică, socială și politică a economiei țărilor române, prin eforturile clasei dominante de a consolida legarea de glie în condițiile unei ascuțite lupte a țăranimii.

Volumul aduce o contribuție însemnată și la studiarea științelor auxiliare ale istoriei, documentele prezentate conținând aspecte variate și mai puțin studiate care ridică specialistului probleme de paleografie, de cronologie, de sigilografie și mai ales de diplomatică.

Sînt semnificative în acest sens datele privind generalizarea folosirii limbii române în cancelaria domnească precum și acele documente care aduc rectificări la lista cronologică a domnilor. Din acest motiv, documentele editate în diferite publicații sub date greșite au fost redactate cu date reale.

La determinarea diplomatică a documentelor rezumate s-au prezentat și titluri de sigilii ale fiecărui voievod, din cele mai bine păstrate.

* Colectivul redacțional: Regleanu Mihail, Ducea Doina, Vasilescu Veronica, Negulescu Constanța și Crivăț Cornelia.

Ca orice instrument de informare științifică, *Catalogul*, alcătuit după criteriul topografic și cronologic, cuprinde un aparat științific care orientează operativ pe cercetător în conținutul materialelor documentare, avînd: introducere, lista prescurtărilor, bibliografia publicațiilor citate în volum, lista cronologică a logofetilor, lista cronologică a grămăticilor cu datele extreme, lista documentelor cu datele rectificate, tabla de corespondență a cotelor de fonduri, indicii de nume și de lucruri, facsimile, precum și tabla de materii.

Oportună prin izvoarele documentare care sînt puse în circulație științifică, ca și prin problemele pe care le ridică, lucrarea îmbogățește patrimoniul informațional al istoriei patriei.

EMILIA POȘTĂRIȚĂ

PUBLICAȚII ALE MUZEULUI
DANEZ DE ETNOGRAFIE ȘI
ALE MUZEULUI ÎN AER
LIBER DE LA SÖRGENFRI

Dansk Folkemuseum — Muzeul danez de etnografie și *FriLandsmuseet* — Muzeul în aer liber de la Sörgenfrî — Danemarca publică în comun volume cu articole privind istoricul mișcării muzeale daneze și activitățile multiple ale acestor două muzee de mare prestigiu internațional. Deoarece trei articole din volumul pe anul 1966 interesează și pe etnograful român prin problemele tratate, le vom prezenta în cele ce urmează.

Peter Michelsen se oprește pe larg asupra Originei și scopului muzeului în aer liber¹. Analizînd factorii care au dus către sfîrșitul sec. al XIX-lea la înființarea muzeelor în aer liber, autorul arată că reorganizarea agriculturii daneze, ca și creșterea importanței politice a țăranimii în a doua jumătate a secolului trecut, au jucat un rol hotărîtor în trezirea interesului public față de cultura populară, la aceasta contribuind în mare măsură și prezenta în cadrul expozițiilor generale, a unui sector de obiecte etnografice².

După primele construcții țărănești transferate la Bygdøy — Norvegia, în 1881 și înființarea muzeului Skansen — Suedia, în 1891, se deschide în 1901 Muzeul danez în aer liber de la Sörgenfrî.

¹ P. Michelsen — *The origin and aim of the open-air Museum*.

² Bernhard Olsen, fondatorul Muzeului danez în aer liber, considera aceste expoziții ca «advăratul izvor al muzeelor în aer liber».

Situația în apropiere de Copenhaga, muzeul ocupa astfel un teren cu vaste posibilități de extindere (azi 90 ha) și se afla de asemenea în vecinătatea Muzeului de agricultură, cu care va colabora.

De la cele 4 construcții inițiale s-a ajuns curînd la 38 de unități, reprezentative pentru toate regiunile Danemarcului. Așezate inițial în șir, mai tîrziu au fost amplasate după criterii științifice (geografic, social, cronologic).

Deoarece în insule și în partea de est a Jutlandei, fermele sînt grupate în sate, iar în Jutlanda centrală, de nord și de vest sînt risipite, s-a păstrat aceeași așezare și în muzeu, încercîndu-se a se reconstitui și peisajul inconjurător respectiv, cu caracteristicile sale fizice, de floră și chiar de faună (specii anumite de plante sau animale).

Deosebirile în sistemul de construcție sau de încălzire, în materialele folosite (cărămiză în Danemarca de sud-vest, cherestea în restul țării), în organizarea interiorului, au fost respectate zonal. S-a ținut seama și de factorul social și economic în selecția unităților, în muzeu aducîndu-se case de fermieri, de micii agricultori, muncitori agricoli, meșteșugari rurali, pescari, marinari, ca și casa unui morar bogat (reprezentînd un nivel social mai ridicat).

Pentru a putea reda cît mai veridic epoca anterioară industrializării, caracterizată prin economie casnică închisă și prezentînd trăsături originale de cultură și artă populară necondensată, s-au adus construcții din cele mai vechi ca dată, din sec. al XVIII-lea sau din prima jumătate a sec. al XIX-lea și cu adevărat caracteristice, excluzîndu-se excepțiile sau clădirile istorice. Găspodăriile alese au fost utilizate cu un inventar cît mai adecvat epocii respective.

Referindu-se la activitatea și telurile actuale ale muzeului în aer liber, P. Michelsen arată că acestea se îndreaptă spre depistarea construcțiilor ce merită a fi conservate în muzeu sau «în situ», spre cercetarea și valorificarea rezultatelor obținute pe teren, ca și spre sporirea valorii educativ-recreative a expoziției. Materialul adunat — fișe de teren, fotografii, desene, servete pentru studiu atît specialiștilor muzeului cît și cercetătorilor din afară, fiind utilizat de asemenea pentru cursurile de etnografie de la universitate sau care sînt predate anual profesorilor de liceu în cadrul muzeului. Artiști, arhitecți, decoratori, studenți la arte plastice vin foarte des la Sörgenfrî pentru a studia sau a găsi noi surse de inspirație.

Muzeul danez în aer liber a devenit un asemenea centru important de studiu datorită strădănilor mai multor generații de specialiști, astfel că muzeul poate oferi astăzi o vedere de ansamblu atotcuprinzătoare asupra culturii populare daneze din sec. XVIII—XIX.

Cercetarea vechilor clădiri rurale¹, un alt articol al lui Peter Michelsen, ne informează asupra campaniilor întreprinse în Danemarca pentru studiarea vechii arhitecturii rurale. Începute la sfârșitul secolului trecut, aceste cercetări se amplifică între 1944—1960, concretizându-se, pe lângă apariția unor lucrări valoroase, printr-o realizare cu totul deosebită și aproape unică (înregistrarea completă și pe baze științifice a tuturor construcțiilor rurale datând din sec. al XVIII-lea și din prima jumătate a sec. al XIX-lea). În același timp s-au notat și construcțiile de dată mai recentă (sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea), dar nu în mod sistematic și exhaustiv, urmând însă să formeze obiectul unei campanii viitoare. Asemenea inventarii nu s-au făcut, din păcate, decât în țările nordice, deși într-o țară ca România, cu o arhitectură populară în lemn așa de valoroasă, ar fi extrem de necesare.

Munca de teren a constatat în efectuarea de numeroase planuri și desene, fotografii, rapoarte, foarte minuțios realizate. Totul s-a lucrat la scară — planuri generale de ansamblu, grunduri, secțiuni, releve, pe care s-au notat forma clădirii, împărțirea camerelor, dependențele cu și reconstrucțiile ulterioare. Fotografii au cuprins atât ansamblul arhitectural cât și detaliile cele mai importante. Pe lângă acestea, cercetătorul respectiv a întocmit și descrieri amănunțite.

S-au putut studia astfel relațiile între tipurile specifice de construcții și structura socială a populației rurale, ca și influențele vechii culte, urbane. De asemenea s-au stabilit variațiile regionale în împărțirea interioară a clădirilor și în metodele de construcție și s-a dat o bază pentru o cronologie absolută și relativă (prin date și inscripții descoperite pe birne, comparații etc., apelându-se uneori și la săpăturile arheologice). Cele mai reușite exemple au fost transferate la Sorgenfrei și în alte muzee în aer liber sau conservate „in situ”, de fapt soluția ideală, deoarece astfel se păstrează armonia cu peisajul înconjurător.

Materialele imense colectate până acum are o valoare deosebită pentru studiile privind vechia arhitectură rurală daneză.

Transferarea vechilor construcții² e tratată cu competență de Fr. Kirk și B. Stoklund, accentuându-se importanța numeroaselor probleme legate de această operație.

Faptul că o clădire a fost adaptată în timp nevoilor mai multor generații a preluat apariția a două teorii privind transferarea sa în muzeu:

— să se restaureze cât mai aproape posibil de înfățișarea inițială;

¹ Peter Michelsen — *Investigation of old rural buildings*.

² Fr. Kirk și B. Stoklund — *Moving old buildings*.

— să rămână așa cum se găsea în momentul depășirii, cu toate schimbările suferite.

Prima teorie s-a aplicat și la Sorgenfrei în 1901, mai târziu însă clădirile au fost aduse în muzeu așa cum se aflau pe teren, cu patina anilor și urmele de locuire și folosire vizibile în construcție, mobilier, unele etc.

Cea și la începuturile altor muzee în aer liber, s-au făcut și aici unele greșeli — piese de lemn originale înlocuite cu altele confecționate ad-hoc, schite sumare la demontare, lipsa măsurilor de conservare etc. Curând însă, printr-o sporire a corpului de specialiști și o îmbogățire a experienței muzeografice, se trece la o reorganizare a muzeului respectiv — a muncii științifice.

Înaltul de demontare unei construcții, se studiază toate sursele documentare — registre de biserici, arhive, publicații ca și tradiții locale. După aceea se fac măsurători detaliate, ridicări în plan, nivelmente ca și un plan general. Se aplică sistemul tridimensional de coordonate pentru măsurarea clădirilor. Pe planuri se trec și dimensiunile fațadelor și pereților despărțitori ca și detaliile importante din interior: sobe, cuptoare, piese de mobilier încasturate în zid sau podea.

Diferitele faze ale demontării sunt fotografiate și amplu descrise în rapoartele specialiștilor. Fiecare parte a clădirii e notată cu numere trecute și pe plan. Când se demontază clădirea, se urmăresc adăosurile și schimbările survenite în timp. Uneori se fac și săpături arheologice după transferul clădirii, pentru a surprinde fazele mai vechi ale construcției.

În muzeu, lemnul e tratat contra agenților cistruștrugatori, iar părțile lipsă sau prea distrușe sînt înlocuite cu piese de rezervă sau noi. Clădirile se reconstruiesc cu orientarea inițială, acordându-se grijă pentru încadrarea lor în peisajul respectiv. Fundațiile se fac din ciment și se acoperă apoi cu cele originale de piatră.

La locul ales se restabilesc toate coordonatele planului general de măsurători, și, cu ajutorul meșterilor locali alături de cei permanenți ai muzeului, se trece la reconstituirea exactă a clădirii.

Documentația amplă tehnică — științifică și măsurile muzeografice luate de specialiștii danezi la demontarea sau la reconstruirea în muzeu a unităților alese, își găsesc corespondența și la noi în țară, fiind aplicate cu rezultate bune de către muzeografi români³.

V. BUȘILA

³ B. Zderciuc, dr. I. Vlăduțiu, P. Petrescu, *Unele probleme privind metoda și tehnica de transferare a unităților de pe teren în muzeu*, comunicate la Simpozionul „Organizarea muncii etnografice în aer liber — principii și metode”, București, 7—13 septembrie 1966.

PARCUL NAȚIONAL DE LA PLITVIČKA (R.S.F. IUGOSLAVIA)

Una din curiozitățile carstului classic din R. S. F. Iugoslavia este riul Korana, unic în lume prin faptul că în zona izvoarelor formează 16 lacuri de diverse mărimi, legate între ele prin cascade.

În a doua săptămână a unei călătorii de studii pe care am întreprins-o în țara vecină am poposit, la sfatul și indicațiile colegilor speologi de la Postojna, în zona acestor lacuri, părăsind pentru câteva zile regiunea carstică a coastei dalmate.

Fenomenul carstic al lacurilor de la Plitvička se întinde între versanții munților Mala Kapela și Lička Plješivica. Văile supra-puse în terase, într-o așezare condiționată de tectonică au constituit geologică definită, conștient din dolomită de vîrstă jurasică și calcar cretacic.

În timp ce lacurile superioare sînt dispuse pe o bază dolomitică, cu malurile ușor înclinate și înconjurate de păduri, lacurile inferioare sînt formate într-un veritabil canion calcaros. Lipsa, în parte, a vegetației, înalții pereții calcarosi, existența unor pesteri și ponoare, numeroasele cascade concreționate, caracterizează fenomenul particular și unic al lacurilor inferioare de la Plitvička.

Diferența de altitudine dintre lacul cel mai înalt și ultimul lac este de 134 m. În timp ce lungimea totală nu ajunge decât la 8,3 km.

În decursul timpurilor, apele acestor lacuri au fărâmițat și dizolvat stîncă. Din sedimentele unei acțiuni atît de îndelungată, ajutată de tăcuta cooperare a unor anumite varietăți de alge și mușchi, mai ales dedesubtul căderilor de apă și de-a lungul pereților abrupti, a luat naștere o rocă ușoară și poroasă numită travertin. Din ea s-au format nemăsurate bariere de lacuri, perdele de piatră și baldachine, catraci, canale și alte formațiuni. Procesul permanent de încrustare a algelor și mușchilor a determinat formarea barajelor concreționate și a lacurilor separate precum și prezenta unui mare număr de cascade. Barajele concreționate au devenit din ce în ce mai înalte iar profunzimea lacurilor a crescut pe măsură ce barajele se ridicau. Acesta este misterul acumulării așa de considerabile de apă în lacurile de la Plitvička, situate într-o zonă carstică. Travertinul fiind o „piatră vie” adică în continuă transformare, procesul de încrustare și depunere se continuă și în prezent. Sedimentele de travertin se depun continuu pe fundul și părțile laterale ale lacurilor învelind în același timp cu un strat albicios orice obiect scufundat în apă.